

KONFLIKTLI JAĞDAYLARDI SAPLASTIRIWDA SHAÑARAQTİŇ ROLI**Darmenbaeva Aynura**

Berdaq atındağı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti student.

Orazova Benezera

Berdaq atındağı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti student.

Asqarova Azada

Berdaq atındağı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti student.

Sultanova Elvira

Berdaq atındağı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti student.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18866855>

Annotaciya. *Usi ilimiy maqalada konfliktli jaǵdaylardı saplastırıwda shańaraqtıń áhmiyeti psixologiyalıq hám social-pedagogikalıq kózqarastan talqılandı. Izertlewimiz dawamında shańaraqtıń psixologiyalıq ortalıǵın jaratıw, sociallıq-psixologiyalıq proceslerin basqarıw, shaxstıń konfliktli mádeniyatın qalıplestiriw hám de kelispewshiliklerdi konstruktivlik sheshiw kónlikpelerin rawajlandırıwdaǵı áhmiyeti haqqında maǵlıwmatlar jarıtıldı.*

Shańaraqtaǵı qarım-qatnas nátiyjeliligi, psixologiyalıq qollap-quwatlaw hám beyimlesiwsheńlik dárejesi konfliktli jaǵdaylardıń kelip shıǵıwı hám olardı sheshiw procesine tikkeley tásir kórsetiwı tiykarlap berildi. Nátiyjeler sonı kórsetedi, shańaraq konfliktlerdi saplastırıwda tek ǵana mashqalanı sheshiwshi emes, al shaxstıń keleshektegi sociallıq-psixologiyalıq minez-qulqın belgilewshi tiykarǵı dárgay sıpatında kórinedi.

Tayanish sózler: *Konflikt, shańaraq, konfliktli jaǵdaylar, kelispewshilikti saplastırıw, psixologiyalıq ortalıq, konflikt sebepleri, psixologiyalıq tásirler.*

THE ROLE OF THE FAMILY IN RESOLVING CONFLICT SITUATIONS

Abstract. *This scientific article discusses the importance of family in resolving conflict situations from psychological and socio-pedagogical perspectives. In the course of our research, information was highlighted on the importance of creating a psychological environment in the family, managing socio-psychological processes, forming a culture of conflict of the individual, and developing skills for constructive conflict resolution. It has been substantiated that the effectiveness of communication in the family, the level of psychological support and flexibility directly affect the emergence of conflict situations and the process of their resolution. The results show that the family acts as the main institution in resolving conflicts, not only solving the problem, but also determining the future socio-psychological behavior of the individual.*

Keywords: *Conflict, family, conflict situations, conflict resolution, psychological environment, causes of conflict, psychological influences.*

Kirisiw

Konfliktli holatlarnı bartaraf etishda oilaning ahamiyati zamonaviy ijtimoiy-psixologik va pedagogik tadqiqotlarda dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. Oila insonning birlamchi ijtimoiylashuv muhiti sifatida uning qadriyat tizimi, muloqot madaniyati, hissiy barqarorligi va muammoli vaziyatlarga munosabatini shakllantiradi. Har qanday konflikt, u shaxslararo, guruhlararo yoki ichki psixologik ko‘rinishda bo‘lishidan qat’i nazar, shaxsning avvalgi ijtimoiy tajribasi asosida boshqariladi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, oilada shakllangan munosabat modeli konfliktli vaziyatlarnı bartaraf etish jarayonida hal qiluvchi omilga aylanadi. Konflikt ijtimoiy tizimning tabiiy elementi bo‘lib, u manfaatlar, ehtiyojlar yoki qarashlarning to‘qnashuvi natijasida yuzaga keladi.

Biroq konfliktning rivojlanish yo'nalishi va oqibatlari uning boshqarilish darajasiga bog'liq. Agar shaxs bolalik davridan boshlab muammolarni muloqot, murosa va hamkorlik asosida hal qilishni o'rgangan bo'lsa, u kelgusida ham konstruktiv strategiyalarni qo'llaydi.

Aksincha, tajovuzkor yoki befarq muhitda voyaga yetgan shaxs konfliktli vaziyatlarda keskin yoki passiv reaksiyalar ko'rsatishi mumkin. Demak, oila konflikt madaniyatining shakllanishida asosiy ijtimoiy institut hisoblanadi. Oilada konfliktli holatlarni bartaraf etish jarayoni bir necha psixologik komponentlarga tayanadi. Emotsional xavfsizlik mavjud bo'lgan oilada har bir a'zo o'z fikrini qo'rqmasdan bildirishi, tanqidni shaxsiyatiga tahdid sifatida qabul qilmasligi mumkin. Bu holat konfliktning destruktiv tus olishining oldini oladi. Emotsional xavfsizlikning yo'qligi esa kichik kelishmovchilikni ham keskin nizoga aylantiradi. Hurmat mavjud bo'lgan munosabatda qarama-qarshi fikrlar shaxsni inkor etish sifatida emas, balki muqobil nuqtai nazar sifatida qabul qilinadi. Oila a'zolari bir-birining shaxsiy chegaralarini tan olganda, konfliktli vaziyatlar tezroq bartaraf etiladi. Hurmatga asoslangan muloqot tajovuzni kamaytiradi va kelishuvga erishishni osonlashtiradi. Konfliktli vaziyatlarda ko'pincha tomonlar o'z pozitsiyasini himoya qilish bilan band bo'lib, qarshi tomonning fikrini eshitmaydi. Ko'plab oilaviy nizolar mas'uliyatning noaniq taqsimlanishi sababli yuzaga keladi. Agar majburiyatlar aniq belgilangan va adolatli taqsimlangan bo'lsa, kelishmovchilik ehtimoli kamayadi.

Shuningdek, xatoni tan olish va uzr so'rash madaniyati ham konfliktni bartaraf etishda muhim vosita hisoblanadi. Oilada konfliktli holatlarni bartaraf etish mexanizmi bosqichma-bosqich jarayon sifatida namoyon bo'ladi. Avvalo, vaziyatni anglash va muammoni aniqlash zarur. Ko'pincha oilalarda konflikt yashirin shaklda saqlanadi va ochiq muhokama qilinmaydi.

Bu esa ichki taranglikning kuchayishiga olib keladi. Muammoni tan olish konstruktiv hal etishning boshlanish nuqtasidir. Kuchli g'azab yoki ranjish holatida qabul qilingan qarorlar ko'pincha salbiy oqibatlarga olib keladi. Shu sababli konfliktni muhokama qilishdan avval hissiy holatni me'yorlashtirish muhimdir. Bunda tanaffus qilish, chuqur nafas olish yoki vaqtincha mavzuni o'zgartirish kabi usullar samarali bo'lishi mumkin. Konfliktidan so'ng vaziyatni tahlil qilish, nimani o'zgartirish mumkinligini muhokama qilish kelajakdagi nizolarni kamaytiradi.

Refleksiya oila a'zolarida o'zini anglash va rivojlanish jarayonini kuchaytiradi. Oilada konfliktli holatlarni bartaraf etishning samaradorligi ko'p jihatdan ota-onaning shaxsiy namunasiga bog'liq. Bola ota-onaning o'zaro munosabatini kuzatadi va konfliktni boshqarish modelini o'zlashtiradi. Agar ota-ona sabr-toqat, hurmat va murosa ko'rsatsa, bola ham shunday strategiyani qabul qiladi. Konfliktli ja'gdaylardi sheshiwde sha'naqaqtin ahmiyeti zamanagoy socialliq-psixologiyaliq ham pedagogikalik izertlewlerdegi en aktual temalardan biri esaplanadi.

Sha'naqaq insanni birlamshi sociallasiw ortaligi sapatinda onin qadiriyatlar sistemasin, qarim-qatnas madeniyatin, emocional turaqliligin ham mashqalali ja'gdaylarga munasibetin qaliplestiredi. Har qanday konflikt, onin shaxslararaliq, toparlararaliq yaki ishki psixologiyaliq koriniste bolwina qaramastan, shaxstin aldingi socialliq tajiriybesi tiykarinda basqariladi. Usi kózqarastan qarağanda, sha'naqaqta qaliplesken munasibet modeli konfliktli ja'gdaylardi sheshiw procesinde sheshiwshi faktorga aylanadi. Konflikt socialliq sistemanin tabiiy element bolip, ol mapler, mutajlikler yamasa kózqaraslardin soqligiswı natiyjesinde payda boladi. Biraq konflikttin rawajlanıw bagdari ham aqibetleri onin basqarılıw darejesine baylanisli. Eger shaxs balalıq dawirinen baslap mashqalalardi soylesiw, kelisim ham sheriklik tiykarında sheshiwdi uyrengeń bolsa, ol keleshekte de usınday konstruktiv strategiyalardi qollanadi. Kerisinshe, agressiv yamasa biyparwa ortalıqta er jetken shaxs konfliktli ja'gdaylarda keskin yamasa passiv reaksiyalar korsetiwı mumkin.

Demek, shańaraq konflikt mádeniyatınıń qalıplesiwinde tiykarǵı sociallıq institut esaplanadı. Shańaraqta konfliktli jaǵdaylardı sheshiw procesi birneshe psixologiyalıq komponentlerge súyenedi. Emocional qáwipsizlik bar bolǵan shańaraqta hár bir aǵza óz pikirini qorıqpastan bildire aladı, sındı shaxsına qáwip sıpatında qabıl etpeydi. Bul jaǵday konflikttiń destruktiv tús alıwınıń aldın aladı. Emocional qáwipsizliktiń joqlıǵı bolsa kishi kelispewshilikti de keskin tartısqa aylandıradı. Húrmet bar bolǵan qarım-qatnasta qarama-qarsı pikirler shaxstı biykarlaw sıpatında emes, bálki alternativ kózqaras sıpatında qabıl etiledi.

Shańaraq aǵzaları bir-biriniń jeke shegaraların tán alǵanda, konfliktli jaǵdaylar tezirek sheshiledi. Húrmetke tiykarlanǵan qarım-qatnas agressiyanı azaytadı hám kelisimge erisiwdi ańsatlastıradı. Konfliktli jaǵdaylarda kóbinese tárepler óz poziciyasın qorǵaw menen bánt bolıp, qarsı táreptiń pikirini tınlamaydı. Kóplegen shańaraqtaǵı tartıslar juwapkershiliktiń anıq emes bólistiriliwi sebepli kelip shıǵadı. Eger minnetlemeler anıq belgilengen hám ádil bólistirilgen bolsa, kelispewshilik itimalı kemeyedi. Sonday-aq, qáteni moyınlaw hám keshirim soraw mádeniyatı da konfliktti sheshiwde áhmiyetli qural esaplanadı. Shańaraqta konfliktli jaǵdaylardı sheshiw mexanizmi basqıshpa-basqısh process sıpatında kórinedi. Bárinen burın, jaǵdaydı ańlap jetiw hám mashqalanı anıqlaw zárúr. Kóbinese shańaraqlarda konflikt jasırın túrde saqlanadı hám ashıq talqılanbaydı. Bul bolsa ishki kernewdiń kúsheyiwine alıp keledi.

Mashqalanı tán alıw – konstruktiv sheshimniń baslanıw noqatı. Kúshli ashıw yamasa ókpelew jaǵdayında qabıl etilgen qararlar kóbinese unamsız aqıbetlerge alıp keledi. Sol sebepli konfliktti talqılawdan aldın emocional jaǵdaydı normallastırw áhmiyetli. Bunda dem alıw, tereń dem alıw yamasa waqtınsha temanı ózgeritiw sıyaqlı usıllar nátiyjeli bolıwı múmkin. Konfliktten soń jaǵdaydı analizlew, neni ózgeritiw múmkinligin talqılaw keleshektegi tartıslardı azaytadı.

Refleksiya shańaraq aǵzalarında ózin-ózi ańlaw hám rawajlanıw processin kúsheytadi.

Shańaraqta konfliktli jaǵdaylardı sheshiwdiń nátiyjeliligi kóp jaǵdaylarda ata-ananıń jeke úlgisine baylanıslı. Bala ata-ananıń óz-ara múnásibetin baqlaydı hám konfliktti basqarıw modelin ózlestiredi. Eger ata-ana sabır-taqatlılıq, húrmet hám kelisim kórsetse, bala da sonday strategiyanı qabıl etedi. Bul process sociallıq úyreniw mexanizmi tiykarında ámelge asadı.

Zamanagóy jámiyette ekonomikalıq basım, jumıs penen bántlilik, informaciya aǵımınıń kópligi shańaraq qatnasıqlarına qosımsha stress faktorların kirgizbekte. Bunday sharayatta shańaraqtıń ishki turaqlılıǵı jáne de úlken áhmiyetke iye boladı. Qollap-quwatlaytuǵın hám sheriklikke tiykarlanǵan shańaraq sırtqı basımlardı jumsartadı hám konfliktli jaǵdaylardıń keskinlesiwine jol qoymaydı. Shańaraq sistemasın konfliktli jaǵdaylardı sheshiw kontekstinde analizlegende, onı quramalı, óz-ara baylanıslı elementlerden ibarat sociallıq-psixologiyalıq sistema sıpatında kórip shıǵıw zárúr. Hár bir shańaraq ishki qaǵıydalar, dástúrler, roller hám kommunikativ normalarǵa iye bolǵan gárezsiz mikrosistema bolıp tabıladı. Bul mikrosistemadaǵı hár qanday ózgeris basqa elementlerge de tásir etedi. Demek, konfliktti tek individual dárejede emes, bálki sistemalı kózqaras tiykarında analizlew maqsetke muwapıq.

Shańaraqta konfliktli jaǵdaylardı sheshiwdiń áhmiyetli táreplerinen biri – shegaralar sistemasın durıs qalıplestiriw bolıp tabıladı. Shegaralar hádden tıs qattı bolsa, shańaraq aǵzaları ózin erkin kórsete almaydı; júdá bos bolsa, juwapkershilik hám tártip páseyedi. Salamat shańaraq sistemasında shegaralar iykemli, biraq anıq boladı. Bul jaǵday kelispewshilikli (konfliktli) jaǵdaylarda roller hám minnetlemelerdiń shatasıp ketiwiniń aldın aladı. Shańaraqta qarar qabıl etiw procesi de kelispewshiliklerdi sheshiwde áhmiyetli faktor esaplanadı. Avtoritar qarar qabıl etiw modeli, yaǵnıy bir táreptiń pikiri ústin bolıwı kóbinese jasırın narazılıqtı keltirip shıǵaradı.

Al, birge islesiwge tiykarlangan qarar qabil etiw bolsa shańaraq aǵzalarında qatnasılıq sezimin kúsheytedi. Óz pikiri esapqa alıńǵan shaxs qarar qabil etiw procesinde juwapkershilikti de sezedi, bul bolsa keyingi kelispewshiliklerdiń aldın aladı. Kelispewshilikli jaǵdaylardı sheshiwde empatiyanıń roli ayırıqsha áhmiyetke iye. Empatiya – bul basqa insannıń sezimlik jaǵdayn túsiniw hám onı sezine alıw qábileti. Shańaraqta empatik ortalıq bar bolsa, kelispewshilikler waqtında ayıplaw ornına túsiniwge umtılwı ústinlik etedi. Empatiya qarama-qarsılıqtı jumsartadı, sebebi ol qarsı táreptiń mıtájliklerin ańlawǵa járdem beredi. Shańaraqtaǵı kelispewshiliklerdi nátiyjeli sheshiw ushın waqt faktorın durıs basqarıw da zárúr. Geyde tezlik penen talqılaw paydalı bolsa, ayırım jaǵdaylarda qısqa tanaffus qılıw maqsetke muwapıq.

Shańaraqta konstruktiv kelispewshilik mádeniyatın qalıplestiriw procesinde balalardıń jas ózgesheliklerin esapqa alıw kerek. Kishi jastaǵı balalar kelispewshilikti kóbirek emocional dárejede qabil etedi, olar ushın anıq hám ápiwayı túsindiriwler áhmiyetli. Al, óspirimler bolsa ǵárezsizlik hám jeke shegaralarǵa sezgir boladı, sonlıqtan olar menen sáwbette húrmet hám ashıqlıq principleri ústin bolıwı kerek. Shańaraqtaǵı kelispewshiliklerdi sheshiwde jámiyetlik qollap-quwatlaw tarmaǵı da úlken áhmiyetke iye. Tuwısqanlar, doslar yamasa qanıgelerdiń másláhátleri ayırım quramalı jaǵdaylarda járdem beriwi múmkin. Biraq sırtqı aralasıw shańaraqtıń ishki ǵárezsizligin buzmaıwı kerek; ol tek qollap-quwatlawshı roldi atqarıwı maqsetke muwapıq boladı. Sonday-aq, shańaraqta kelispewshilikli jaǵdaylardı sheshiw procesinde qádiriyatlar sisteması oraylıq orın tutadı. Eger shańaraq aǵzaları ulıwma maqset hám principlerge iye bolsa, olar kelispewshilikti waqtınsha qubılıs sıpatında qabil etedi. Ulıwma qádiriyatlar kelispewshilikti sheshiwde baǵdar beriwshe ólshem wazıypasın atqaradı. Stress faktorların basqarıw da kelispewshiliklerdi azaytıwǵa xızmet etedi. Turaqlı sharshaw, ekonomikalıq qıyınshılıqlar yamasa densawlıq penen baylanışlı mashqalalar shańaraq qatnasıqlarına keri tásir kórsetiwi múmkin. Sol sebepli salamat turmıs tárizin qollap-quwatlaw, birgelikte dem alıw hám psixologiyalıq tikleniw processlerin shólkemlestiriw áhmiyetli.

Shańaraqta kelispewshilikli jaǵdaylardı sheshiwdiń uzaq múddetli nátiyjesi – jámiyetlik tárepten jetik shaxstı qalıplestiriw bolıp tabıladı. Bunday shaxs jámiyette qarım-qatnasqa ashıq, kelisimge tayar hám juwapkershilikli boladı. Demek, shańaraqtaǵı kelispewshilik mádeniyatı keń jámiyetlik sistemaǵa da tásir kórsetedi. Solay etip, shańaraqtıń kelispewshilikli jaǵdaylardı sheshiwdegi áhmiyeti kóp qırlı hám sistemalı xarakterge iye. Shańaraq salamat qarım-qatnas, empatiya, húrmet hám juwapkershilik principlerine tiykarlangan halda kelispewshilikti buzıwshı emes, al rawajlandırıwshı processke aylandıra aladı. Solay etip, shańaraq kelispewshilikli jaǵdaylardı sheshiwde oraylıq jámiyetlik institut sıpatında kórinedi.

Shańaraqtıń salamat psixologiyalıq ortalıǵı jámiyettegi jámiyetlik turaqlılıqtıń da tiykarı esaplanadı. Shańaraq sistemasında kelispewshilikli jaǵdaylardı sheshiw máselesi menen bir qatarda, olardıń aldın alıw strategiyaların islep shıǵıw da áhmiyetli ilimiy-ámeliy áhmiyetke iye.

Psixologiyalıq usıl jánjel júzege kelgennen keyin onı sheshiwden góre nátiyjelirek bolıp, shańaraqtıń ishki turaqlılıǵın bekkemlewge xızmet etedi. Bul psixologiyalıq process sanalı túrde qalıplestirilgen qarım-qatnas mádeniyatı, emocional sawatlılıq, rollerdiń anıqlıǵı hám ulıwma maqsetlerdi belgilew arqalı ámelge asırıladı. Kóplegen jánjeller informaciya jetispewshiligi yamasa nadurıs túsiniw nátiyjesinde júzege keledi. Shańaraq aǵzaları ózleriniń kúndelikli keshirmeleri, rejeleri hám mashqalaları haqqında ashıq sáwbetlesip tursa, jasırın narazılıq toplanbaydı. Ásirese, háptelik yamasa kúndelikli shańaraqılıq sáwbet dástúrin engiziw mashqalalardı erte anıqlaw hám olardı konstruktiv sheshiw imkaniyatın beredi. Ádette shańaraqlarda qáteler tezirek itibarǵa alınadı, biraq jaqsı minez-qulıq kemirek atap ótiledi.

Unamli háreketlerdi tán alıw hám xoshametlew shańaraq aǵzalarında óz-ara húrmet hám qollap-quwatlaw ortalıǵın kúsheytedi. Bul bolsa konflikt itimallıǵın azaytadı. Turmıs sharayatları ózgeriwshen bolıp, shańaraq ta bul ózgerislerge beyimlese alıwı kerek. Beyimlesiwshen shańaraq jańa sharayatta rollerdi qayta bólistire aladı, wazıypalardı ádil bólistiredi hám qararlardı birgelikte qabıl etedi. Shańaraqta kelispewshiliklerdi saplastırıwda qádiriyatlar sisteması da áhmiyetli psixologiyalıq faktor esaplanadı. Sonday-aq, kelispewshilikli jaǵdaylardı saplastırıwda óz-ara isenimdi bekkemlew áhmietli. Isenim bar bolǵan ortalıqta tárepler bir-biriniń nietin unamsız talqılaymaydı. Isenimdi qalıplestiriw ushın wádege sadıqlıq, ashıq-aydınlıq hám shın kewillik talap etiledi. Shańaraqta kelispewshiliklerdi saplastırıw procesinde gender rolleriniń zamanagóy talqılawı da itibarǵa ılayıq. Dásturiy stereotipler tiykarında qalıplesken roller geyde ádalacızlıqtı keltirip shıǵaradı. Teńlik hám birge islesiw principlerine tiykarlangan rol bólistiriliwi kelispewshilik itimallıǵın azaytadı hám shańaraq aǵzalarında qanaatlanıw sezimin arttıradı. Kelispewshilikli jaǵdaylardı saplastırıwda keshirim soraw hám keshirimlilik mádeniyatı ayırıqsha orın ieleydi. Keshirimlilik óz ara isenimdi tikleydi hám emocionallıq awırılıqtı kemeytedi. Keshirim soraw bolsa juwapkershilikti tán alıwdıń kórinisi bolıp, kelispewshilikni tereńlestiriwden saqlaydı. Shańaraqta kelispewshiliklerdi saplastırıw procesiniń uzaq múddetli nátiyjesi - sociallıq turaqlılıq hám salamat shaxstı qalıplestiriw bolıp esaplanadı. Bunday shańaraqta erjetken shaxs jámiyette de konstruktivlik qarım-qatnas alıp baradı, kelispewshiliklerdi tınısh jol menen sheshedi hám birge islesiwge umtıladı. Demek, shańaraqtaǵı konflikt mádeniyatı jámiyetniń ulıwma sociallıq mádeniyatına tikkeley tásir kórsetedi. Joqarıdaǵı tallawlar sonı kórsetedi, shańaraqtaǵı konfliktli jaǵdaylardı saplastırıwdaǵı áhmiet tek ǵana ishki qatnasıqlar shenberinde emes, al keń sociallıq kontekstte de áhmietli. Shańaraq konstruktiv basqarıw modeli arqalı konfliktti rawajlandırıwshı tájiriyege aylandıradı. Bul bolsa shaxstıń psixologiyalıq jetilisiwi hám sociallıq beyimlesiwini támiyinleydi.

Juwmaq

Juwmaqlap sonı aytamız, konfliktli jaǵdaylardı saplastırıwda shańaraq jámiyetniń en áhmiyetli hám birlemshi sociallıq institutı sıpatında sheshiwshi áhmietke iye. Shańaraq ortalıǵında qalıplesken sóylesiw usılı, óz ara húrmet hám isenim shaxstıń keyingi ómirindegi kelispewshiliklerge múnásibetin belgileydi. Tallawlar sonı kórsetedi, shańaraqta kelispewshiliklerdi saplastırıw procesi úsh tiykarǵı baǵdarda ámelge asırıladı: emocional teńsalmaqlılıqtı saqlaw, qarım-qatnası jetilistiriw hám ulıwma qádiriyatlarǵa súeniw zárúr dep esapladıq. Sonıń menen birge, kelispewshiliklerdi psixologiyalıq diagnostikalaw shańaraqtaǵı qatnasıqlardı salamatlastıradı, al jámiyette konstruktivlik qarım-qatnas mádeniyatınıń qalıplesiwine de xızmet etedi. Demek, konfliktli jaǵdaylardı saplastırıwda shańaraq tek ǵana mashqalanı sheshiwshi emes, al shaxstıń psixologiyalıq jetikligi, sociallıq beyimlesiwini hám ruwxıy turaqlılıǵın qalıplestiriwshı strategiyalıq ortalıq esaplanadı.

Paydalanılǵan ádebiyatlar

1. Aziza, Turemuratova. "KONFLIKT VA UNING KELIB CHIQISH SABABLARI." *Новости образования: исследование в XXI веке* 3.32 (2025): 465-467.
2. Turemuratova, A. B. "TA'LIMDA PEDAGOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA O'QUVCHIYOSHLARNING KOLLOBORATIV KO'NIKMAALARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI." *Inter education & global study* 3.4 (2025): 242-250.

3. Туремуратова, А. Б. "ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ ТРАДИЦИЙ НАРОДНОЙ ПЕДАГОГИКИ В ФОРМИРОВАНИИ МИРОВОЗЗРЕНИЯ МОЛОДЕЖИ." *Мировая наука* 6 (75) (2023): 125-129.
4. Turemuratova, A., and N. Turenliyazova. "The program of using modern pedagogical methods in the higher education system and the problems of improving pedagogical skills." *Science and innovation* 2.B10 (2023): 373-377.
5. Turemuratova, Aziza, Rita Kurbanova, and Barno Saidboyeva. "Educational traditions in shaping the worldview of young people in folk pedagogy." *Modern Science and Research* 2 (2023): 318-322.
6. Turemuratova, A., U. Uzakbaeva, and D. Nuriyeva. "Basic concepts of family psychology and overcoming psychological problems." *Modern Science and Research* 4.4 (2025): 104-109.
7. Turemuratova, A., and J. Asamatdinova. "Talabalar qadriyatqa bag'darlang'anliqti rivajlantiruwda auditoriyadan tis shinig'iwlaridin'roli." (2021).
8. Turemuratova, A. "Har bir xalqning o'z qadriyati bor." (2021).
9. Turemuratova, A., and B. Temirbekov. "Mustahkam oilani shakllantirishda yoshlarda naql-maqollardan foydalanishning tarbiyaviy-psixologik ahamiyati." (2022).
10. Jarilkapovich, Matjanov Aman. "Program technology for choosing an effective educational methodology based on modern pedagogical research in the educational system." *Current Research Journal of Pedagogics* 6.02 (2025): 30-33.
11. Jarilkapovich, Matjanov Aman. "Use of pedagogical methods based on the modern educational program to increase the effectiveness of education." *European International Journal of Pedagogics* 4.6 (2024): 26-33.